

Дати

CL

LXXV

Григорій Сивокінь

Так уже сталося, так визначила доля, що обидва ювіляри в один день, один місяць і один рік народилися, одного року закінчили університет, стали знаними вченими з чималим науковим доробком, відзначеним званнями й нагородами.

З нагоди високого ювілею редакційна рада, редколегія, працівники журналу "Слово і Час", співробітники Інституту літератури щиро вітають

LXXV

Юрій Барабаш

Григорія Матвійовича та Юрія Яковича і бажають міцного здоров'я, наснаги, творчого довголіття на безмежній життєвій ниві.

Сорок чотири роки тому Григорій Матвійович Сивокінь, на той час — працівник Держлітвидавництва України, був зарахований на посаду молодшого наукового співробітника Інституту літератури. Сьогодні він — головний науковий співробітник відділу теорії літератури, голова наукової ради "Класична спадщина та сучасна література", голова комітету з присудження премії ім. О. Білецького. Упродовж 1992 — 2002 рр. Г.М.Сивокінь очолював відділ теорії літератури Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України. З 2000 р. він — член-кореспондент НАН України.

Олеся Омельчук, Олексій Сінченко

ГРИГОРІЙ СИВОКІНЬ: РОКИ ТВОРЧОГО ЗЛЕТУ

Григорій Матвійович Сивокінь народився 10.08.1931 р. у селі Артемівці Полтавської області (у неофіційних документах — 9.08.1931, хутір Сивоконівка Харківської області). У 1955 р. закінчив Харківський університет ім. М.Горького, 1961 року захистив кандидатську дисертацію "Давні українські поетики", а 1983 року — докторську дисертацію "Взаємозумовленість поступального розвитку художньої літератури і читача".

Починаючи з 1958 р., Г. Сивокінь виступає як літературний критик, друкуючи статті про творчість Б.Харчука, О.Гончара, Г.Епіка, І.Волошина, 1966 року стає членом Спілки письменників України.

1997 року за внесок у літературознавство Г.Сивоконю присвоєно звання "Заслужений діяч науки і техніки України", а 2001 року його нагороджено орденом "За заслуги" III

ступеня.

Г.М.Сивокінь — автор монографій “Давні українські поетики” (1960, 2001), “Художня література і читач” (1971), “Визначеність таланту” (1978), “Художній твір і літературний процес” (1986), “Динаміка новаторських шукань” (1980), “Одвічний діалог. Українська література та її читач від давнини до сьогодні” (1984), “Від аналізу до прогнозу” (1990), а також збірників літературно-критичних нарисів і статей “Життєва переконливість героя” (1965), “Друге прочитання” (1977). Він також автор і головний редактор колективних монографій “Нова епоха — новий герой” (1979), “Самотождність письменника” (1999).

У радянські часи, як співробітник Інституту літератури і активний критик, Г.М.Сивокінь був заангажований в обґрунтування т.зв. методології соціалістичного реалізму, зокрема у збірниках “Питання соціалістичного реалізму” були опубліковані його статті “Об’єктивна зумовленість ритмічного вираження поезії” (1965, випуск 2), “Проблема спільного в читачському сприйманні художнього твору” (1967, випуск 3), “Типізація і свобода художнього пошуку” (1979, випуск 6).

Знаменний факт у неофіційній біографії Г.М.Сивоконя — його виступ на X пленумі Спілки письменників України 3 листопада 1980 р. Як сумлінний критик і принциповий науковець, Г.Сивокінь засвідчив у ньому свою громадянську позицію, апелюючи до занедбаного стану української культури й загалом культурної спадщини, зумовленого культурною уніфікацією. Говорячи про єдність інтернаціонального та національного в соціалістичній реальності, він зазначив: “...У цьому нерозривному поєднанні ми чомусь,

Г.Сивокінь. Житомир, 1965 р.

коли говоримо, вирізняємо тільки першу складову, завдаючи відчутних збитків діалектиці”.

Ще раніше у статті “Соціальні наголоси сільської теми” (Дніпро. — №9, 1971) Г.Сивокінь обстоював правомірність національної традиції у творах на сільську тематику, ставши на захист прози Є.Гуцала, її “реалістичності” й гуманності. У виступі директора Інституту М.З.Шамоти “За конкретно-історичне відображення життя в літературі” (Комуніст України. — 1973.

Л.Скупейко та Г.Сивокінь у Колодяжному

— №5) цю позицію було розкритиковано. М.Шамота зауважив, що Г.Сивокінь “не тільки не зробив ніяких наголосів на таких проблемах, як, наприклад, зображення сільського комуніста..., а й навіть не згадав таких понять, як партія, організація, комуніст... Та, здається, й саме слово *колгосп* ні на що не пригодилося авторові в його розмові”. Отож під час проходження в 1973 р. переатестації на посаду старшого наукового співробітника Інституту літератури, в офіційне досьє Г.М.Сивоконя було записано, що “останнім часом

у деяких працях він виявив ідеологічну непослідовність, за що був підданий критиці в партійній пресі”.

Із початку 70-х років Г.М.Сивокінь зосереджується на проблемі читача та рецепції художнього твору. Саме останній аспект — функціонування літератури в соціумі — визначає надалі професійні інтереси його як критика й науковця. Г.М. Сивокінь — автор численних конкретно-соціологічних літературознавчих досліджень, а також фундаментальної як на свій час праці “Одвічний діалог (Українська література і її читач від давнини до сьогодні)”, (1984), в якій чи не вперше в українському літературознавстві подається історія української літератури як історія її читача. Постулюючи соціологічний метод дослідження літератури, Г.Сивокінь одним із перших порушує проблему масової літератури як важливого явища соціокультурної динаміки ХХ ст.

Цього ювілейного року Г.Сивокінь видав свою нову, десяту книжку — “У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій”. До неї увійшли наукові та критичні статті, написані здебільшого протягом останніх десяти років. Книжка має три розділи, присвячені теоретичним проблемам канону, біографізму, підтексту, історії літератури (постколониалізму, європейськості) та соціології літературознавства. Попри широкий спектр зацікавлень, чи не найважливіший для дослідника *національний вимір* літератури. Г.М.Сивокінь відгукується на сучасну ситуацію в літературі та критиці, на нові публікації Г.Грабовича, Т.Гундорової, С.Павличко, не приховуючи своїх сумнівів та побоювань і водночас категорично не відкидаючи нових пошуків. Він також не намагається приховувати свої симпатії чи підлаштовуватися під нову моду, тому подає статті різних часів, де давні посилання на К. Маркса й сьогочасні на М.Павлишина виглядають не тільки не еkleктично, а цілком природно.

У 90-х роках, коли відбувається переоцінка спадщини радянського літературознавства і формуються нові теоретико-методологічні підходи до літератури, Г.М.Сивокінь не замикається в консервативному неприйнятті нового, а намагається розрізнити в новому справжнє і просто “модне”, штучно привнесене чи й псевдонове. Він відгукується на нові підходи та ідеї, що видозмінюють сучасне українське літературознавство, не обмежує поле пошуків своїх аспірантів і водночас непримиренно ставиться до підміни наукового аналізу реферативністю, а розсудливого наукового стилю — емоційністю та екстравагантністю. Наділений даром іронії, володіючи бездоганим відчуттям стилю, Г.М.Сивокінь завжди був і лишається авторитетом для молодших науковців.

Дещо меланхолійний “підсумковий” настрій останньої за часом книжки Г.М.Сивоконя поетично оповиває авторський текст відомого критика й літературознавця, занурюючи нас у плинну річку часу, в якій оприявнюють себе історія та література, людина і книга. *Pro captu lectoris habent sua fata libelli*. Справді, „доля книжок залежить від того, як їх приймає читач”. Тож бажаємо нашому Григорію Сивоконю в його сімдесятип’ятиріччя *вдячних читачів*!

Микола Сулима

БЕЗУПИННИЙ ДІАЛОГ ІЗ ЧИТАЧЕМ

Якось так непомітно дожили ми до перевидань літературознавчих праць — явища майже нечуваного в попередні роки. У 1991 р. з’явилася фундаментальна книжка Миколи Жулинського “Із забуття в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини)”, а в 1996 р. — її розширене й доповнене видання під назвою “Із забуття в безсмертя”. У 1997 р. побачила світ монографія незабутньої Соломії Павличко “Дискурс модернізму в українській літературі”, а в 1999-му її було перевидано.

Завидна доля й “Давніх українських поетик” Григорія Сивоконя. Вона також належить до праць із високим індексом цитування — упродовж сорока років (а вийшла монографія в 1960 р.) на неї посилалися, вона значилася в списку обов’язкової